

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Judicium Ecclesiasticum Seu Decretalium Gregorij IX.
Pont. Max. Liber II.**

Schmalzgrueber, Franz

Ingolstadii, 1726

§. I. De Conclusionem In Causa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74990](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74990)

P A R S I V.

Finis Litis.

Finis Liti imponitur per sententiam, si ab ea non appelletur, sed permittatur transire in rem iudicatam. Hinc examinatis tum Ordinatorijs, tum Instructorijs Judiciorum, superest dicendum 1. De sen-

tentia, & re iudicata. 2. De Appellationibus. 3. De Profectione ad Sedem Apostolicam, quæ vim, & effectum Appellationis habet. 4. De Confirmatione sententiæ, à qua appellatum est, & occasione hujus de Confirmationibus aliorum actuum tum Judicialium tum Extrajudicialium.

* * * * *

TITULUS XXVII.

De Sententia, & Re Iudicata.

Postquam partes hinc inde per probationes, exceptiones, replicationes &c.

allegarunt merita causæ, sequitur Conclusio in eadem, & hanc sententia, Quare sit

S. I.

De Conclusione in Causa.

S U M M A R I U M.

1. Definitio conclusionis in causa, & divisio in Expressam, & Tacitam.
2. Puram, & Eventualem; Generalem, & Specialem.
3. 4. 5. Non est de Substantia Processus Judicialis.
6. In causa concludunt partes, quod fieri etiam per Procuratorem potest.

7. Modus concludendi in causa.
8. Fieri potest ore, vel scripto.
9. Finis Conclusionis in causa.
10. Effectus Conclusionis Eventualis.
11. Pura.
12. 13. Cause, in quibus post Conclusionem edenda Instrumenta, & Probationes produci possunt.
14. 15. 16. Casus alij, in quibus hoc licitum est.

Quæritur 1. quid, & quotuplex sit Conclusio in Causa? 2. Conclusio in causa est ultimus actus præcedens sententiam, & ad Acta pertinens. Definiri solet, quod sit probationum, & disputationum ulteriorum renuntiatio. Marant. de Ordin. Judic. tit. de Conclus. in caus. n. 1. Gaill. l. 1. obs. 107. n. 3. Mynsing. cent. 3. obs. 17. n. 6. Hiltrop. de Process. Judic. p. 3. tit. 29. n. 2. Haun. tom. 8. de J. & J. tr. 4. n. 1143. Cum hac Definitione coincidit, quam alij afferunt, & Conclusionem in causa dicunt submissionem controversiæ ad decisionem.

Concludere in Causa igitur nihil aliud est, quam ulterioribus probationibus, & allegationibus renuntiare, & controversiam agitam submittere decisioni Judicis. Quod cum dupliciter fieri possit, tacite, & expresse, hinc duplex etiam dicitur esse Causæ Conclusio, una Expressa, quando simpliciter expressis, & disertis verbis renuntiat omnibus probationibus, & exceptioni-

bus Juris, & facti; altera Tacita, quando non ita expressis verbis renuntiat, sed partes, nulla interposita protestatione de non amplius deducendo Jure suo, simpliciter referunt causam ad sententiam, vulgò, *Witten den Richter stracks das Urtheil zu sprechen.* Hiltrop. l. cit. n. 9. Engl. hic n. 1. König n. 2.

Cum verò renuntiatio hæc à partibus aliquando fiat non purè, sed cum reservatione, vel conditione aliqua, hinc ulterius Conclusio in causa dividitur in Puram, & Eventualem. Pura est, quæ simpliciter, & absolute causam concludit. Eventualis, quæ fit cum conditione, protestatione, & reservatione, ut si etiam pars adversa concludat, si ea nihil novi amplius attigerit, si nihil facti de novo emerit &c. Hoc modo concludendi semper uti deberet ille, qui prior concludit; cum enim nesciat, an non Adversarius adhuc aliquid producturus sit, quod refutationem, aut responsum postulet, nunquam debet sibi ipsi os occludere penitus, & allegationibus omnibus, vel respon-

responsionibus simpliciter renuntiare. Hiltrop, l. cit. n. 13. & seqq. Engl n. 1, cit. König n. 3.

Potest autem concludi vel in tota causa, vel tantum super aliquo articulo, aut quaestione incidente, e. g. in reprobatione testis, vel instrumenti &c. Si primo modo fiat conclusio, dicitur *Conclusio in causa Generalis*; si secundo modo, *Specialis*. Prior viam ad sententiam definitivam præparat, posterior ad interlocutoriam. Rosbach, *Process.* tit. 70. n. 7.

Quæritur 2. an Conclusio in causa sit de substantia Processus Judicialis? Affirmant Gloss. in *Clem. sepe 2. V. conclusio de V. S. Felin. in c. 9. de fid. Instrum. n. 33. Bald. in Margarit. V. renuntiatio, & conclusio. Menoch. de arbit. l. 1. q. 35. n. 3. & seq. Gilcken in Auth. jubemus C. de Judic. n. 5. Brunnem. in l. 9. c. eod. n. 6. König hic n. 9. qui hoc deducit 1. ex c. quoniam 11. de probat. ubi ad evitandum periculum, ne falsitas veritati præjudicet, præcipitur Judici, ut tam in ordinario Judicio, quam in extraordinario semper adhibeat aut publicam (si potest habere) personam, aut duos viros idoneos, qui fideliter universa Judicij acta conscribant, videlicet citationes, dilationes - - - conclusiones &c. igitur eadem erit necessitas conclusionis in causa, quæ citationis; hæc autem pertinet ad substantiam Processus. 2. Ex c. cum dilectus 9. de fid. Instrum. ubi statuitur Instrumenta produci posse etiam post publicationem Attestationum usque ad sententiam definitivam, antequam sit in causa conclusum, conf. Pontifex videtur requirere conclusionem in causa. 3. Ex ratione; quia facultas probandi, & defensio nemini est neganda. Igitur dum renuntiaverit ipsemet ulterioribus probationibus, & defensionibus, sicque in causa concluserit, semper jus habet afferendi pro se probationes, & defensiones.*

Verum contraria sententia videtur vector, quam etiam tenent Abb. in c. 9. de fid. Instrum. n. 1. Marant. de Ordin. Judic. p. 6. tit. de concl. in caus. n. 9. Mynsing. cent. 3. obs. 17. n. 1. & seq. Gaill. l. 1. obs. 107. n. 1. & 2. qui ajunt Conclusionem in causa magis esse de consuetudine, quam de substantia Judicij, & hinc sine vitiatione Processus in Processu tam Summario, quam Ordinario omitti eandem posse. De Processu Summario clara sunt verba Clem. cit. ibi, Sententiam definitivam - - - proferat, etiam (si ei videbitur) conclusione non facta: & consentiunt etiam plerique ex Adversarijs. Quoad Processum Ordinarium favere adversæ sententiæ videntur verba ejusdem Clem. in fine. Si tamen in præmissis sollemnis ordo Judicarius in toto, vel in parte, non contradicentibus partibus, observetur (intellige, in Processu Summario) non erit propter hoc Processus irritus, nec etiam irritandus. Inter ea autem, quæ

in solenni Judicio Ordinario peraguntur, etiam est Conclusio in causa. Ergo &c. Verum hæc verba non probant, conclusionem in causa esse de substantia Processus Ordinarij, sed ad summum, quod adhibenda sit, ubi consuetudo sic habet: Et talem consuetudinem, restantur Hiltrop, p. 3. tit. 29. n. 32. Mynsing, l. cit. n. 5. Gaill. n. 2. esse in Camera, ubi nulla sententia publicatur, ne quidem interlocutoria, nisi in causa legitime conclusum sit.

Minus efficacia sunt reliqua Argumenta supra adducta. Ad 1. id solum probat, Conclusionem in causa referri in Acta debere, quando adhibetur in Judicio: patet ex ipso textu; nam idem dicitur de Judicio Extraordinario, seu Summario, & tamen certum est, fatentibus Adversarijs, ibi Conclusionem in causa non esse opus. Ad 2. eadem est Responsio, videlicet Instrumenta produci posse usque ad sententiam, sed non post conclusionem in causa, si hæc adhibeatur. Ad 3. si Judex potest Allegationibus, & Probationibus statuere terminum, ut eo lapsa, hoc ipso censeatur conclusum in causa, quare non etiam procedere ad sententiam sine Conclusionem in causa, si liquidam eam esse viderit? Certè eo casu nihil defensionis aufertur partibus, sed tantum suspectæ moræ, & dilationes tolluntur.

Quæritur 3. quis concludere in causa possit, & quomodo id fieri debeat? concludere in causa possunt partes litigantes. Haun. tom. 5. de J. & J. tr. 4. n. 1157. Engl. hic n. 2. König n. 4. Potèstque id facere etiam Procurator nomine sui Principalis, modò ad id specialiter mandatum habeat, ut habet Ordin. Camer. p. 3. tit. 23. s. es solle auch! & notat Haun. l. cit. König n. 8. Ratio est, quia Conclusio est species renuntiationis, quæ per alium sine speciali mandato fieri nequit. Uter autem prior concludat, Actor, vel Reus, parum refert, modò hoc observetur, ut sicut prima scriptura fuit Actoris, ita ultima permittatur Reo, ne alioquin iste deterioris conditionis sit, & unâ scripturâ habeat minus.

Modus concludendi in causa sequens est, quem refert Haun. n. 1145. & alij. Finitis allegationibus, & responsionibus, seu (ut alij loquuntur) Recessibus, Judex quærit ex partibus, an aliquid ulterius habeant, quod ad causam, & hujus decisionem pertinent facturum. Quodsi nihil habeant partes, exigere ab illis debet, ut allegationibus renuntient, & sic concludatur in causa. At si utraque velit adhuc proponere pro se aliquid, audientur, & his auditis, renuntiatione ulteriorum probationum facta, concludatur in causa. Si verò una quidem renuntiaverit, altera autem dicat se adhuc aliquid habere, Judex modis omnibus eam partem, quæ utitur dilatione, compellet, ut intra 30. dies, quod habet, proponat: quod

si non fecerit, tunc ad ejus malitiam superandam alter mensis eidem indulgetur à JUDGE: si verò adhuc distulerit, tertij mensis dilatio eidem præbetur: sed hoc lapsò, si allegationes suas non proposuerit, causæ cognitio non amplius expectabit, sed causam ipso factò pro conclusa habebit, atque ad sententiam ferendam procedet, prout sumitur ex *Auth. jubemus C. de Judic.*

8. Ceterùm Conclusio in causa potest fieri ore, vel scripto; neque enim ad hanc requiritur Solennitas alia, quàm ut sufficienter constet de mente volentis concludere, & ulterioribus probationibus renuntiare. Hinc nulla vel in Jure communi, vel in *Ordinat. Camer.* præscripta est certa formula. Vulgaris est, ut partes in ultima sua Scriptura adjungant, quòd hisce in causa concludere, & se ad sententiã submittere velint. Quod etiam statim ad Acta est referendum; neque enim præsumitur esse conclusum in causa, nisi ex actis probetur *c. quoniam 111. de Prob. Rosbach. prax. Civil. tit. 70. n. 2. König n. 10. cum alijs.*

9. Queritur 4. quis sit *Finis*, & *Effectus* Conclusionis in causa? *Finis* Conclusionis in causa est, ut veniatur ad finem Processus Judiciarij, & tollantur moratorie ambages, quibus aliàs lites redderentur immortales, nisi probationibus, & exceptionibus non necessarijs præcluderetur via.

10. *Effectus* ejusdem alius est, si eventualiter sit conclusum in causa, alius, si purè, & simpliciter. In *Eventuali Conclusionis* causæ spectandum est, sub qua conditione, aut reservatione facta sit. Quando Actor conclusit sub conditione, si etiam reus concludere velit, suspenditur effectus ejusdem usque ad eventum conclusionis etiam à Reo factæ, & hinc si reus adhuc aliquid proponat, non impediatur etiam Actor respondere objectis. Quodsi concludens adjecit Clausulam cum oblatione *Si quid facti*, quã videlicet se offerat ad ulteriorem probationem allegatorum à se, Clausula hæc id operatur, ut si Judex postea deprehendat causam pleniore egere probatione, eò facilius rescindat Conclusionem factam, & sic concludenti ulteriorem probationem injungat. Si denique pars Conclusionem in causa fecerit cum clausula, *Salva productione Scripturarum*, per additionem Clausulæ hujus id lucratur, ut Instrumenta producere possit, etiam postquam sic in causa conclusum est; quia quoad illa conclusum non est. Ubi tamen Judex diligenter cavebit fraudes, & si fraudulentè agi, quærique solum Dilationes adverterit, ejusmodi Clausulas non admittet. Hæc de *Eventuali Conclusionis*.

11. *Effectus Conclusionis puræ in causa* est, quòd post eam regulariter nulla amplius admittatur probatio, vel exceptio *c. cum dilectus 9. de fid. Instrum. c. pastoralis 5. de caus. poss. & propr. Covar. Pract. qq. c. 20. n. 8.*

Marant. de Ordin. Judic. p. 6. tit. de Concl. in caus. n. 1. Menoch. l. 1. de arbitr. q. 35. n. 1. & 9. Gaill. l. 1. obs. 107. n. 4. Mynsing. cent. 6. obs. 56. n. 2. Hiltrop. p. 3. tit. 29. n. 3. Brunnem. in l. 13. c. de appellat. n. 3. & in Auth. jubemus C. de Judic. n. 2. Haun. tom. 5. de J. & J. tr. 4. n. 1147. König hic n. 12. Wiest. n. 4. Ratio est, quia Conclusio in causa est terminus exclusivus omnium probationum, propterea quòd facta conclusione, dicatur omnino liquere de causa. *Gloss. in c. significaverunt 36. V. liquere de testib.* Dixi autem *regulariter*; nam in specialibus quibusdam causis, & casibus regula hæc de Instrumentis, & Probationibus non recipiendis post conclusionem in causa fallit. Atque hinc ulterius

Queritur 5. In quibus Causis Instrumenta edi, & Probationes produci post Conclusionem in causa possint? *3. 1. in causis minorum*, & eorum, qui fruuntur privilegio minorum, ut sunt Ecclesiæ, & loca Religiosa; nam hi post Conclusionem in causa edere Instrumenta possunt, petita restitutione in integrum *c. auditis 3. de in integr. restit.* *Marant. de Ord. Judic. p. 6. tit. de concl. in caus. n. 3. Menoch. l. 1. de arbitr. q. 35. n. 19. Mynsing. cent. 3. obs. 17. n. 8. & cent. 6. obs. 56. n. 12. Brunnem. Process. Civil. c. 26. n. 9. König hic n. 16. Wiest. n. 10. & novissime Clariss. P. Schmier Process. Judic. c. 15. n. 23.*

2. In *Causis Criminalibus*; nam in his, etsi conclusum in causa sit, admittuntur Instrumenta, Testes, & aliæ probationes à reo oblata, donec fuerit prolata sententia. *Divi fratres 27. princ. ff. de pœnis, l. in criminalibus 1. §. si quis ultro 27. §. l. unius 18. §. cogniturum 9. ff. de question. & l. cit. notant Marant. n. 8. Menoch. n. 12. Mynsing. obs. 56. n. 8. Gaill. obs. 107. n. 12. Hiltrop. n. 6. Haun. n. 1151. P. König n. 17. P. Wiest. n. 7. P. Schmier n. 24.* Proceditque hoc, quando agitur de pœna corporali, non verò, de pecuniaria; quia in illa sit prejudicium irreparabile: & defensio est Juris naturæ, cui Lex positiva derogare non potest.

3. In *Causa Matrimoniali*; nam quia hæc æquipollet criminali ob gravitatem rei, idcirco sicut in criminalibus, ita etiam in hac causa locus est novis probationibus post Conclusionem in causa. *Gonzal. in c. 9. de fid. Instrum. Gaill. n. 12. Hiltrop. n. 5. Haun. n. 1151. König n. 18. Wiest. n. 8. P. Schmier n. 25.* Ratio est, quia etiam hæc causa requirit probationes concludentes, & liquidissimas, præsertim si agatur de vinculo Matrimonij dissolvendo. Accedit, quia in causa Matrimoniali etiam post sententiam permissum est uti novis, imò etiam contrarijs allegationibus, & probationibus, ut habetur *c. lator 7. & c. consanguinei 11. h. tit. ergo multo magis id licebit post conclusionem in causa.*

4. In

4. In causa appellationis ; nam in hac produci possunt Instrumenta , & probationes , quæ antea ob causæ conclusionem produci non poterant *l. per hanc 4. c. de tempor. & reparat. Appellat. Hiltrop. n. 9. Mynsing. n. 13. Menoch. n. 20. Haun. n. 1156. König n. 19. Wiest. n. 10. Schmier n. 26.* Ratio est , quia per Appellationem Conclusio in causa tollitur. *Excipitur* , nisi partes expressè dixissent , se simpliciter concludere , & probationibus renuntiare , etiam in casu interponendæ Appellationis ; tunc enim talis renuntiatio valeret , cum quilibet renuntiare favori , pro se introducto , possit.

5. In alijs etiam causis , sed in casibus certis : & propterea ulterius

14 *Queritur* 6. in quibus casibus admitti testes , instrumenta , probationes , & similia possint etiam post conclusionem in causa ? *Re. 1.* Si Judici ex legitima causa ita videatur esse admittenda. *Abb. in c. 9. de fid. Instrum. n. 3. Menoch. l. 1. de arbitr. q. 35. n. 10. § 22. Gaill. l. 1. obs. 107. n. 5. & seqq. Hiltrop. p. 3. tit. 29. n. 23. Brunnem. in Auth. jubemus c. de Judic. n. 6. Haun. tom. 5. tr. 4. n. 1148. König hic n. 13. Wiest. n. 6. & novissime P. Schmier de Process. Judic. c. 15. n. 22.* Ratio est , quia Judici in causa nunquam concluditur *c. Joannes 10. de fid. Instrum.* Proceditque hoc , ut ex Felino notat Haun. *l. cit.* ut Judex interrogare partes post conclusionem in causa possit , non solum ad declarationem rectè actorum , sed etiam ad fundandam de novo intentionem partis , & sic in vim novæ probationis , & faciendæ novas positiones. *Neque obstat* , quod in Jure saepe dicatur , paria esse conclusum esse in causa , & sententiam latam ; nam hoc tantum verum est respectu partium , non verò Judicis , cujus officium solum quiescit , quando tulit sententiam.

2. Recipiuntur Instrumenta , si noviter reperta sint post conclusionem in causa *arg. c. pastoralis 4. de Except. l. oratione 7. ff. de ferijs & habetur in Ordinat. Camer. p. 3. tit. 23. von mündlichen Beschlüssen / Menoch. l. cit. n. 13. Gaill. n. 10. Mynsing. obs. 56. n. 9. Hiltrop. n. 19. Brunnem. n. 4. Haun. n. 1150. König n. 15. Wiest. n. 9. Schmier n. 21.* Ratio est , quia , quæ de novo emergunt , novo indigent auxilio *l. de etate 11. §. ex causa 8. ff. de interrogat.* Accedit , quod tempus concessum ad producenda Instrumenta currat solum à die habitæ notitiæ , non antea *c. pastoralis cit.* Duo tamen hic advertenda sunt. Primum est , ut nulla sit admittenda negligentia in perquirendis Instrumentis ante conclusionem ; nam in poenam

Instrumenta deinceps reperta non recipiuntur. *Alterum* , ut producens ejusmodi Instrumenta juramento firmet se noviter ea reperisse , vel post conclusionem ad eorum notitiam pervenisse *c. pastoralis cit.*

3. Valet receptio Instrumentorum , etsi non de novo repertorum , si ea fiat parte contraria presente , & non contradicente , quia tali casu à conclusione recessum , vel illa à Judicè revocata censetur. *Felin. in c. 9. de fid. Instrum. n. 17. Abb. ibid. n. 3. Menoch. n. 14. Mynsing. n. 10. Haun. n. 1154. Wiest. n. 9.*

4. Instrumenta , etsi de novo confecta sint , si per ea litigantes , non expectatâ sententiâ , à lite discedere velint , Judex etiam post conclusionem in causa admittere debet. *Menoch. n. 18. Mynsing. n. 11.*

5. Admittitur probatio per confessionem partis adversæ , aut per evidentiâ facti , & inspectionem ocularem ; quoniam ut probatio omne penus probationis superat. *Marant. l. cit. n. 5. § 6. Menoch. n. 19. Mynsing. n. 10. § 11. Brunnem. n. 4.*

6. Post conclusionem in causa opponi potest exceptio Excommunicationis , & quæ ad hanc probandam sunt necessaria *arg. c. piâ 1. h. t. in 6. Haun. n. 1152.* Et idem est de ceteris Exceptionibus , quæ post sententiâ opponi possunt ; nam ex etiam locum habent post conclusionem in causa. *Brunnem. l. cit. n. 7.*

7. Non vetatur pars etiam post conclusionem in causa probationem suam declarare , conf. potest Instrumenta , & Scripturas proferre , etsi non ad probandum , tamen ad declarandum priores probationes. *Menoch. n. 23. Mynsing. n. 5.* qui testatur etiam in Camera hoc observari. Ratio est , quia declaratio nihil novi affert *arg. l. heredes 21. §. sed & si notam. ff. qui testam. facer. poss.*

8. Licet post conclusionem in causa exhibere allegationes Juris , & requirere Consilium à Facultate aliqua Juridica , illudque offerre Judici. *Bald. in Auth. jubemus n. 9. c. de Judic. Brunnem. ibid. n. 7. & in l. 9. c. eod. n. 10. Marant. l. cit. n. 2. Menoch. n. 21. Gaill. n. 13. Mynsing. n. 14. Hiltrop. n. 3. Haun. n. 1153. König n. 14. hic. Wiest. n. 5.*

Ratio est , quia per hujusmodi Consilia DD. & allegationes Juris non contravenitur conclusioni factæ , sed ea tantum exhibentur Judici pro meliore informatione , & instructione ; conf. non renovant literam semel conclusione terminatam , neque tardant , sed magis promovent sententiam.